

Náčelník operačního oddělení a soudobé požadavky

1720432083

V nynější době se dostávají do rozporu nové požadavky ozbrojeného zápasu a staré formy práce štábů. Objektem racionalizace nebudou jen pracovní programy [organizace práce, metody práce], ale i pracovník (tj. náčelník operačního oddělení), jeho politický a morální profil, odborná připravenost, dále pracovní prostředky [spojovací technika, včetně utajení, organizační a výpočetní technika, technická úroveň pracoviště] a též předmět práce [působení].

Cílem této racionalizace bude dosáhnout potřebné organizovanosti pracoviště tak, aby bylo způsobilé samostatně vykonávat danou funkci i při určitých omezených podmínkách.

I když racionalizace je podmíněna především dalším rozvojem vojenské techniky (především bojové) a zvyšujícím se podílem techniky zabezpečovací a pomocné, rozhodujícím činitelem v tomto procesu zůstává však člověk. Na něho klademe větší požadavky při organizování a řízení složitých procesů ve složitých systémech.

V tomto článku chci rozebrat funkční povinnosti náčelníka operačního oddělení (divize, armády) a jeho současného postavení ve štábech. Chci ukázat na základní rozpory mezi formální pravomocí náčelníka operačního oddělení a funkčními povinnostmi, které mu ukládají řády, předpisy a metodiky práce jednotlivých štábů s přihlédnutím k zásadám obecné teorie velení.

ROZBOR [SOUČASNÉHO STAVU] FUNKČNÍCH POVINNOSTÍ NÁČELNÍKA OPERAČNÍHO ODDĚLENÍ

Funkční povinnosti náčelníka operačního oddělení rozebírá řada předpisů, studijních materiálů nebo „Působností operačních oddělení...“.

Všechny tyto materiály ve svém souhrnu v podstatě zdůrazňují, že náčelník operačního oddělení

- a) je podřízen náčelníkovi štábu,
- b) je povinen
 - získávat zprávy o činnosti vlastních vojsk a činit závěry rozboru situace,
 - plánovat operaci a bojovou činnost podle přijatých rozhodnutí,

— včas předávat úkoly vojskům, organizovat jejich přípravu, součinnost a zabezpečení,

— organizovat kontroly a systematickou informovanost vlastního štábu, nadřízeného i podřízených štábů a sousedů o změnách situace,

— organizovat velitelské stanoviště a spojení, znát rozmístění míst velení podřízených svazků, nadřízeného štábu i sousedů.

c) odpovídá za plánování organizací boje se ZHN nepřítel, za operační maskování, protiradiotechnickou činnost, za organizaci pořádkové služby a za organizaci chodu ve štábu,

d) řídí práci operačního oddělení a je přímým vykonavatelem nejdůležitějších opatření, zaměřených k plánování bojové činnosti.

Platné předpisy pro polní službu štábu i „Působnosti operačních oddělení“ stanoví náčelníkovi operačního oddělení i další povinnosti.

Náčelník operačního oddělení je zástupcem náčelníka štábu. Má právo *požadovat*, aby náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a oddělení štábu se podíleli na zpracování bojových dokumentů ve lhůtách, které stanoví velitel nebo náčelník štábu.

Podle požadavků náčelníka operačního oddělení jsou náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a oddělení štábu *povinni* předkládat potřebné materiály a informace.

V některých jednotlivých materiálech pro polní službu štábu je definována jen pravomoc náčelníka operačního oddělení, ne však jeho funkční povinnosti jako řídicího orgánu, jisté materiály zase definují funkční povinnosti tohoto funkcionáře jen obecně. V souhrnu všech materiálů však funkční povinnosti vystihují náplň práce náčelníka operačního oddělení.

Kromě uváděných funkčních povinností vyskytují se však v některých materiálech i další povinnosti, jako např.

— náčelník operačního oddělení podle pokynů náčelníka štábu *řídí* a koordinuje činnost štábu,

— uskutečňuje součinnost s náčelníky druhů vojsk a služeb,

— *odpovídá* za součinnost ve štábu, za organizaci bojové pohotovosti vojsk armády atd.,

tedy v podstatě povinnosti, které přesahují rámec možností náčelníka operačního oddělení a patří do kompetence náčelníka štábu nebo velitele (armády, divize).

Tyto skutečnosti vymezují funkční postavení náčelníka operačního oddělení ve štábech. Rozborem současného stavu dojdeme však k zásadnímu rozporu mezi vztahy podřízenosti a funkčními povinnostmi.

Souhlasím s tím, aby náčelník operačního oddělení byl zástupcem náčelníka štábu. Z toho vyplývá, že má v nepřítomnosti náčelníka štábu stejné povinnosti jako náčelník štábu. Tak dochází ke specifické vazbě, kdy náčelník operačního oddělení z titulu těchto ustanovení narušuje základní principy a zásady velení v armádě, kdy v určitých případech může velet i těm funkcionářům, kteří mu nejsou podřízeni. Tím jsou vytvořeny předpoklady pro nejasnosti a nesrovnalosti, které mají vliv na velení.

Toto mohu ukázat na příkladě použití jaderných zbraní, jejichž použití podle zpracovaných „Metodik práce“ jednotlivých štábů armád navrhuje náčelník operačního oddělení. Návrh na rozdělení a možné použití zbraní hromadného ničení podle těchto „Metodik“ zpracovává skupina ve složení náčelník operač-

ního oddělení, náčelníci nebo zástupci náčelníků zpravodajského oddělení, oddělení raketového vojska a dělostřelectva, chemického oddělení a letecké operační skupiny. Návrh pak předkládá náčelník operačního oddělení veliteli armády.

Před tímto návrhem náčelníka operačního oddělení však velitel při ujasňování úkolu musí se zabývat otázkou „možností atomových zbraní i jiných prostředků hromadného ničení a jejich vlivem na splnění úkolu“.

Je zde tudíž po metodické stránce určitá dvoukolejnost, jejímž praktickým důsledkem je to, že velitel armády se sice rozhoduje s plným přihlédnutím k použití jaderných zbraní, ale většinu konkrétních podkladů (přísun jaderné munice po jednotlivých dnech, družích, konkrétní ekvivalenty náplní v jednotlivých dnech atd.) má u sebe náčelník raketového vojska a dělostřelectva, případně náčelník operační skupiny.

V práci skupiny, která zpracovává návrh použití jaderných zbraní, se projevují v důsledku dané organizace štábu armády a jejím technickém vybavení značné časové ztráty a to při předávání zpráv vlivem nedokonalých prostředků pro utajení obsahu zprávy (nízká kvalita přenosových komunikací a přenosových prostředků vůbec).

Ve skupině jsou soustředěni prakticky rozhodující funkcionáři štábu armády, kteří pracují mimo svá oddělení, bez jejich pomoci a nemohou tak bezprostředně usměrňovat jejich činnost. Informace však přicházejí především na tato oddělení.

Tím prakticky vzniká mezistupeň, protože příslušníci oddělení informace zaevidují, předběžně vyhodnotí a hlásí svému náčelníkovi. Ten je opět zakreslí, vyhodnotí a informuje velitele armády — to je další mezistupeň.

Mimo to vzniká vztah mezi náčelníkem operačního oddělení a ostatními náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a odděleními štábu, který je třeba upravit tak, aby odpovídal skutečným potřebám velení a přitom byl i v nutném souladu s funkčními vztahy.

Z hlediska současné metodiky práce štábů vševojskových armád vidím řešení v tom — nevytvářet zvláštní skupinu z náčelníků nebo zástupců hlavních oddělení štábu armády, ale centralizovat řízení veškerých palebných prostředků v jedné ruce, nejlépe u náčelníka raketových vojsk a dělostřelectva a jeho učinit odpovědným za navrhování jaderných úderů na zjištěné cíle a jejich realizaci.

Náčelník operačního oddělení i celé jeho oddělení se bez součinnosti s jinými odděleními neobejde. Bez těchto oddělení nemůže zpracovávat dokumentaci i ostatní podklady pro rozhodnutí velitele.

Tyto součinnostní vztahy mnohdy přesahují rámec organizační struktury štábu armády. Štáb vytváří si různé skupiny a kolektivy (přesuny, OPZHN atd.), které řeší dílčí problémy nebo zpracovávají určité podklady pro velitele a náčelníka štábu. Přesto, že tyto týmy si vytvářejí pro zpracování jednoho úkolu a mají časově omezené trvání, přesto za jejich práci odpovídá náčelník operačního oddělení.

Přitom je nemyslitelné, aby každou oblast řídil a za ni zodpovídal někdo jiný, než náčelník oddělení, kterému daná oblast přímo podléhá.

Je neudržitelné, aby formy a způsoby použití druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb řídil někdo jiný než odborný náčelník, který byl na onu funkci připraven a ustanoven. Tento náčelník musí nést za řízení svého úseku také plnou odpovědnost.

Náčelník operačního oddělení nemůže přebírat odpovědnost za velitele nebo náčelníka štábu v takových úkolech jako např.

- organizovat spojení,
- organizovat kontroly,
- řídit činnost štábu,
- odpovídat za součinnost ve štábu,
- odpovídat za organizaci bojové pohotovosti a dalších.

Měli bychom realizovat také jednu ze zásad, aby každý funkcionář tuto činnost v plném rozsahu řídil a byl za ni plně zodpověden.

Dosud náčelník operačního oddělení vykonává pouze funkci prostředníka mezi velitelem a podřízenými útvary, svazky, stává se pouhým tlumočnickem vůle velitele. Měl by však mimoto se podílet na prosazování, konkretizaci a rozpracování v odborných otázkách zámyslu velitele a jeho myšlenek, měl by se stát i poradcem velitele a náčelníka štábu.

Zvyšování požadavků při organizování a řízení složitých procesů nutí velitele, aby část svých povinností přenesl na náčelníka štábu a ten pak dále zase část svých funkčních povinností na náčelníka operačního oddělení.

Pro další zkvalitnění procesu je nutné řešit zásadně — buď, aby všichni funkcionáři dodržovali stanovené funkční povinnosti, nebo tyto upravit.

Na základě rozboru současného stavu jsem došel k závěru a navrhuji:

- stanovit, že náčelník operačního oddělení je zástupcem náčelníka štábu v oblasti plánování a z titulu této funkce mu pak jsou v oblastech stanovených funkčními povinnostmi podřízeni náčelníci druhů vojsk a speciálních vojsk a služeb. Současně s tím změnit název funkce na „zástupce náčelníka štábu — náčelník operačního oddělení“, jak je tomu např. u zástupce velitele armády (svazku) pro týl — náčelník týlu,

- zásadně oprostít náčelníka operačního oddělení od povinností, které mu nepřísluší a zabezpečit mu optimální podmínky pro jeho práci,

- ponechat mu plnou osobní odpovědnost za oblast jeho působnosti, podloženou materiálním a technickým zabezpečením a doplněnou odpovídající pravomocí.

Tak zvýšit nejen odbornost přímého řízení, ale upevnit i vědomí osobní zodpovědnosti, poskytnout dostatek prostoru pro tvůrčí iniciativu a vytvořit vhodné podmínky pro rozvinutí jak podřízených, tak i součinnostních vztahů.

V tomto duchu upravit o organizační normy, včetně vydávání různých pokynů, předkládání hlášení, schvalování dokumentů apod. Hlavní a rozhodující pro náčelníka operačního oddělení má být rozhodnutí velitele armády (svazku) a časová kalkulace náčelníka štábu vševojskové armády (svazku).

Rozbor současných funkčních povinností náčelníka operačního oddělení, zkušenosti z práce ve štábu vševojskové armády i svazku a prostudované materiály ukazují, že „zástupce náčelníka štábu — náčelník operačního oddělení“ by měl:

a) práva

- požadovat, aby náčelníci druhů vojsk, speciálních druhů vojsk a oddělení štábu se podíleli na zpracování vševojskových dokumentů a předkládali operačnímu oddělení potřebné materiály a informace,

b) povinnosti

- vyhodnocovat situaci podřízených svazků (útvárů), sousedů, předkládat propočty potřebné pro rozhodnutí velitele, sledovat dodržování nařízené součinnosti a podávat návrhy na obnovu narušené součinnosti,
- koordinovat činnost oddělení štábu při zpracování dokumentace,
- řídit práci operačního oddělení,
- osobně se podílet na zpracování hlavních bojových dokumentů;

c) odpovědnost

- být kdykoliv připraven plnit úkoly, vyplývající z funkce náčelníka štábu,
- za včasnost, formální a obsahovou stránku zpracování plánu operace, rozkazů a nařízení velitele v rozsahu působnosti operačního oddělení, propočtů pro potřeby rozhodnutí velitele,
- za organizaci přesunů, přeskupení, pořádkové služby a operativní jejich řízení,
- za včasné doručení rozkazů, nařízení velitele podřízeným svazkům,
- za organizaci chodu služby ve štábu, informaci vlastního štábu, nadřízených a sousedů.

MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ

Při zkoumání materiálního vybavení náčelníka operačního oddělení vševojskové armády, svazku, jsem zahrnul jen ty prostředky, které se určitým způsobem podílejí na realizaci informačního systému. Jsou to vlastně prostředky, které náčelník operačního oddělení využívá k získání, přenosu, zpracování nebo uchování informací.

Současný stav:

Zařízení	tlf	rad	disp	kód. zař.	mapy	tabulky	schémata
pro přenos informací	o	o	o				
pro utajení informací				o			
pro zpracov. informací					o	o	
pro uchování informací					o	o	o

Pracovní podmínky náčelníka operačního oddělení na velitelském stanovišti armády (svazku) nevyhovují z řady fyziologických důvodů. Zabezpečují jen zčásti prostředí pro práci, negativně ovlivňují opotřebení a vyčerpání aktivní pracovní síly, značně snižují pracovní schopnost jednotlivce, neumožňují práci s pojítky; pracoviště neskýtá potřebnou ochranu proti účinkům jaderných, chemických a biologických zbraní, předpokládá plné použití prostředků chemické ochrany jednotlivce, neskýtá vůbec podmínky pro odpočinek atd.

PERSPEKTIVNÍ POŽADAVKY

Vybavení pracovišť hlavních funkcionářů štábu vševojskové armády (později i svazků) moderní pamětovou, výpočetní a přenosovou technikou by mělo počítat se zařazením

- programově řízené automatické ústředny dat, která by zabezpečovala třídění informací, sběr, uchování a sdělení potřebných informací,
- automatické ústředny dat pro zabezpečení dálkového spojení s nadřízeným, sousedy, podřízenými a ostatními prvky velení (PVS, TVS),
- automatické analogové ústředny pro přenos analogových informací (telefon, fototelegraf, dálkopis) uvnitř VS,
- samočinného počítače s kontrolním světelným tablem, který by podle potřeby mohl znázornit požadovanou situaci.

V oblasti třeba klást důraz na možnost velení otevřenou řečí pomocí přidavných zařízení pro utajení ke všem druhům spojovacích prostředků.

Bude nutné vytvořit vhodné pracovní podmínky. Pracoviště má poskytovat maximální ochranu proti účinkům všech druhů ZHN a má být vybaveno tak, aby práce nemusela být přerušována nebo ztížena ani při dlouhodobém pobytu v zamořeném terénu.

Pracoviště má mít vlastní zdroj elektrické energie, vlastní filtračně ventilační zařízení, skýtat ochranu proti ručním zbraním a snižovat účinky radioaktivního záření aspoň 4krát.

Ve výbavě by měly být kromě maskovacích prostředků (sítí) i barvy připravené v tlakových nádobách, které by umožňovaly rychle přizpůsobit vzhled vozidla okolním terénním podmínkám. Tyto podmínky a požadavky však nemůže splnit současně vozidlo PV3S, T 138, T 813.